

مرحله‌ی دوم عملیات ✕

در طرح مرحله‌ی دوم، که ۱۶ اردیبهشت آغاز شد، رزمندگان قرارگاه قدس در محور کرخه‌نور دوباره شانس‌شان را امتحان می‌کردند. رزمندگانی هم که در جاده‌ی اهواز-خرمشهر بودند به سمت مرز و شلمچه پیش می‌رفتند. عراقی‌ها که پیش‌بینی کرده بودند ایرانی‌ها به سمت خرمشهر بروند، با رفتن ایرانی‌ها به سمت مرز غافلگیر و وحشت‌زده شدند. اگر ایرانی‌ها از مرز عبور می‌کردند و طبق طرح‌شان به نشوه می‌رسیدند از آن‌جا تا خرمشهر عراقی‌ها محاصره می‌شدند.

فرماندهی عراق که نه تنها خرمشهر که بصره را هم در تهدید می‌دید، تصمیم هوشمندانه‌ای گرفت. قید جنگیدن با نیروهای قرارگاه قدس را زد و زمین‌های اشغالی را که روبروی قدس بود رها

کرد و نیروهایش را جمع کرد و برد روبروی قرارگاه فتح و نصر گذاشت تا ایرانی‌ها به مرز نرسند و اگر رسیدند از مرز عبور نکنند.

قرارگاه قدسی‌ها، که در مرحله‌ی اول جنگ سختی را پشت سر گذاشته بودند، این بار هر چه پیش آمدند عراقی ندیدند؛ عراقی‌ها قبل از رسیدن ایرانی‌ها رفته بودند. در نتیجه هویزه، پادگان حمید و، جفیر آزاد شد. البته عراقی‌ها از هر جا عقب رفته بودند جز ویرانه باقی نگذاشته بودند. نه از پادگان حمید چیزی مانده بود نه از شهر هویزه؛ جز یک ساختمان و یک مسجد.

حالا دیگر ایرانی‌ها می‌جنگیدند تا به مرز بین‌المللی و بعد ساحل شط‌العرب برسند. عراقی‌ها هم شدید مقاومت می‌کردند تا چنین نشود. گروهی از ایرانی‌ها به مرز رسیدند اما گروه دیگر، که باید به مرز شلمچه می‌رسیدند، موفق نبودند. حضور نیروهای پرشمار عراقی تصور عبور از مرز و رسیدن به آن سوی ساحل شط‌العرب را از ایرانی‌ها دور کرد.

✕ خارج از مرز

عراق پس از شکست‌هایی که پیش از فتح خرمشهر تجربه کرد، وارد فاز دفاعی شد. صدام نیز در تلاش بود راهی فوری برای کشاندن ایرانی‌ها پای میز مذاکره پیدا کند اما تلاش‌هایش همواره با شکست مواجه می‌شد. ۲۲ فروردین ۱۳۶۱، صدام در مجلس عراق صحبت کرد و گفت هدف اصلی‌اش حالا جلوگیری از دستیابی ایران به اهداف استراتژیکش است؛ او این اهداف را ورود به خاک عراق، نابودی شهرهای عراقی و انضمام آن به ایران عنوان کرد. لحن صحبت‌های صدام با روزهای آغازین جنگ فرق کرده بود و حالا بیشتر به دنبال راهی برای پایان دادن به جنگی بود که به نفع ایران پیش می‌رفت. این موضع پس از آن که عراق خرمشهر را نیز از دست داد، وارد مرحله‌ای تازه شد و نگرانی‌های صدام، به وقوع نزدیک‌تر. در یکی از اسناد سی‌ای آمده: «با در نظر گرفتن جوانب، ما انتظار نداریم که ارتش ایران با [تدارک] حمله‌ای وارد خاک عراق شود، اما وسوسه [برای انجام] این کار بسیار زیاد خواهد بود.» برآوردی که البته غلط از آب درآمد.

Ⓣ ۱۷ اردیبهشت ۱۳۶۱، پس از آغاز مرحله‌ی دوم عملیات، بخشی از مناطق با عقب‌نشینی یعنی‌ها آزاد شد اما نبرد سخت در بخش‌های دیگر ادامه داشت.

